

Гладка О. В.,

Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет», м. Кривий Ріг

ОСОБЛИВОСТІ УТВОРЕННЯ ФОНОЛОГІЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті розглянуто особливості утворення фонологічних неологізмів в англійській мові; конкретизовано поняття «фонологічні неологізми»; уточнено стадії інтеграції нових слів; визначено місце фонологічних неологізмів у класифікації за способом творення; виокремлено підгрупи фонологічних неологізмів; виявлено продуктивність фонологічного способу утворення нових слів.

Ключові слова: фонологічні неологізми, англійська мова, фонологічний спосіб.

В статье рассмотрены особенности образования фонологических неологизмов в английском языке; конкретизировано понятие «фонологические неологизмы»; уточнены стадии интеграции новых слов; определено место фонологических неологизмов в классификации по способу образования; выделены подгруппы фонологических неологизмов; выявлена продуктивность фонологического способа образования новых слов.

Ключевые слова: фонологические неологизмы, английский язык, фонологический способ.

The article deals with peculiarities of formation of phonological neologisms in English. The notion «phonological neologisms» is concretized. The stages of integration of new words are specified. The place of phonological neologisms in the classification according to the way of formation is defined. The subgroups of phonological neologisms are singled out. The productivity of the phonological method of formation of new words is revealed.

Key words: phonological neologisms, English, phonological method.

Постановка проблеми. Сьогодні англійська мова переживає «неологічний бум», обумовлений двома основними причинами – екстралінгвістичною та суто лінгвістичною. Це пов'язано із тим, що «... мова у своїй еволюції проявляє двояку залежність – від середовища, у якому вона існує, з одного боку, та від внутрішнього механізму та устрою, з іншого» [4, с. 198]. Сутність першої полягає у тому, що у суспільстві, що швидко змінюється як соціально, так і технологічно, члени мовної спільноти відчують безперервну потребу створювати нові позначення для себе у нових соціальних ролях та професійних функціях. Лінгвістична причина складається з постійної необхідності систематизувати продуктивні способи утворення нових одиниць, встановлювати синхронічні відрізки найбільшої активності тих чи інших словотворчих моделей слів та відмічати протилежні тенденції до втрати продуктивності. Не завжди можна пояснити зміни, що відбуваються у мові, лише одним із цих двох чинників – часто вони тісно переплітаються та є взаємопов'язаними. Однак «у більшості випадків безпосередня основна причина виступає більш-менш чітко. Ця причина і створює імпульс, під впливом якої і відбувається мовна зміна» [4, с. 220].

Незважаючи на те, що дослідниками в галузі неології накопичено, зібрано та систематизовано значну кількість матеріалу, у галузі словотвору англійської мови все ще залишається багато невирішених проблем, серед яких – особливості утворення фонологічних неологізмів.

Аналіз наукових досліджень, у яких започатковано розв'язання проблеми. Питанням визначення, класифікації та систематизації неологізмів займалися такі дослідники англійської філології як І.В. Андрусак, А.К. Баш, В.А. Березинський, О.Л. Боярська, В.Г. Гак, С.М. Єнікеєва, Ю.О. Жлуктенко, В.І. Заботкіна, Ю.А. Зацний, О.Л. Клименко, Н.З. Котелова, Я. Левченко, Дж. Олджео, Л.Ф. Омельченко, О.М. Позднякова, А.В. Ребрій, Л. Бауер, Дж. Грін, Дж. Ейто, Дж. Кенон, Р. Фішер.

Більшість авторів пропонують власні класифікації неологізмів, виокремлюючи в окрему групу фонологічні неологізми.

Метою статті є дослідити особливості утворення фонологічних неологізмів в англійській мові, конкретизувати поняття «фонологічні неологізми», уточнити стадії інтеграції нових слів, визначити місце фонологічних неологізмів у класифікації за способом творення, виокремити підгрупи фонологічних неологізмів, виявити продуктивність фонологічного способу утворення нових слів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Англійська мова знаходиться у постійній зміні. Виникнення нових лексичних одиниць є складним, багатоаспектним процесом, який свідчить про динаміку розвитку мови. Лексика як найбільш рухливий шар мови, чуйно реагує на всі зміни у соціальній, культурній, економічній, медичній та інших сферах життя людського суспільства. Цей процес уже отримав назву «зміна лексичних парадигм» [2], що у лінгводидактичному контексті передбачає дослідження функціонування сучасних мовних засобів у різних регістрах мовленнєвого спілкування.

Визначено, що лінгвістичне поняття «неологізм» охоплює широке коло явищ на лексико-семантичному рівні мови, а проблеми вивчення неології набувають особливої ваги у зв'язку із новими тенденціями у розвитку сучасної англійської мови. Від традиційних канонічних слів неологізми відрізняються особливими зв'язками із часом, які фіксуються колективною свідомістю. Для конкретизації поняття «неологізм» в мовознавчих працях існують такі параметри: локація в часі, локація в просторі, новизна, мовна свідомість, комунікативне обмеження, номінативний аспект. Враховуючи зазначені параметри, неологізмами вважають нові слова, словосполучення та значення слів і словосполучень, які виникли у визначений проміжок часу, сприймаються як нові одиниці колективною мовною свідомістю носіїв мови і поступово інтегруються у систему мови.

Розвиток лексичної одиниці від моменту її утворення до закріплення в узусі чи виходу з нього є комплексним процесом, який зумовлений сукупністю соціальних (зовнішніх), внутрішньомовних і чинників номінативного характеру [3].

Функціонуючи у різних мовленнєвих сферах, нова лексична одиниця проходить такі стадії інтеграції: соціалізація / конвенціоналізація (прийняття її в суспільстві), лексикалізація (закріплення її у мовній системі) та комунікативно-прагматичне освоєння. З'явившись, неологізм поширюється, як правило, викладачами університетів, шкільними вчителями, працівниками засобів масової інформації. Потім він фіксується у друці. Наступна стадія соціалізації – прийняття нової лексичної одиниці широкими масами носіїв мови. Після цього розпочинається процес лексикалізації: придбання навичок використання неологізмів у суспільстві, виявлення умов та протипоказань для його використання у різних контекстах. У результаті утворюється лексична одиниця окремого структурного типу (просте, похідне, складне, складнопохідне слово чи словосполучення), яка реєструється у словнику неологізмів.

З погляду на спосіб творення всі неологізми, які виникли останнім часом в англійській мові, Л. Гілберт пропонує розділити на фонологічні, запозичення, семантичні та синтаксичні неологізми.

До «сильних» неологізмів можна віднести запозичення, які відрізняються фонетичною дистрибуцією, яка не є характерною для англійської мови, а також нетиповим морфологічним членуванням.

Основною мовою-джерелом для запозичень продовжує залишатися французька. За останні 25 років стрімко зменшилась кількість скандинавських запозичень. Новою тенденцією є зріст запозичень з африканських та азійських мов, особливо японської.

Основними центрами атракції для нових запозичень є:

- 1) культура: *cinematheque*, *discotheque*, *anti-roman* (фр.);
- 2) суспільно-політичне життя: *chozrim* – євреї, які повернулися до Ізраїлю після еміграції (івр.); *franquista* – послідовник політики іспанського диктатора Франко (ісп.); *the Duma* – Дума (рос.);
- 3) повсякденне життя (напої, їжа, спорт, одяг): *patzer* (нім.); *burrīto* – маїсові млинчики з начинкою з яловичини, сиру і смажених бобів (ісп.);
- 4) науково-технічний прогрес: *aulacogen* – (геол.) авлакоген (рос.)

До «слабких» неологізмів відносять семантичні інновації – слова, у яких нове значення передається формою, наявною в мові. Виділяють два різновиди таких неологізмів: а) слова, що повністю змінюють своє значення, втрачаючи всі властиві їм раніше; б) слова, у семантичній структурі яких виникає ще один лексико-семантичний варіант при збереженні всіх попередніх. Можна стверджувати, що в англійській мові переважають лексичні одиниці другого типу.

Синтаксичні неологізми утворюються за прикладами вже існуючих у мовній системі слів. Мова йде про словотвір, про такі регулярні словотворчі процеси як: конверсія, афіксація, компресія, аббревіатура, дезафіксація, основоскладання, відокремлення значень.

Наприклад, конверсія: *to soft-dock* від *soft-dock* (стиківка орбітальної станції), *to carpool* від *carpool* (керування автомобілем по черзі); афіксація: *workaholic* (людина, яка любить працювати); *greppie* (учень приватної привілейованої школи); основоскладання: *ethnic cleansing* (масове вигнання, чи винищення людей етнічної меншості чи релігійної групи на певній території); аббревіатура: *TINA* (*there is no alternative*) – у політиці.

Фонологічні неологізми утворюються шляхом поєднання оригінальних окремих звуків. Такі своєрідні конфігурації звуків ще називають «штучними» неологізмами.

Іноді нові конфігурації звуків складаються з морфемами грецького або латинського походження та утворюють товарні знаки або терміни, що використовуються у фізиці, хімії, оптиці та інших науках: *polyesterol*, *nylon*, *perfol*, *acryl*, *perlon* (*synthetic materials*); *polychromatic* (*multicolor*), *monochromatic* (*one-color*).

До групи фонологічних неологізмів умовно належать нові слова, утворені від вигуків. Наприклад: *zizz* (*a short nap*) – від імітації звуку, який продукує людина уві сні; *rah-rah* (*a short skirt worn by girls during parades*); *sis-bombah* (*spectacular kinds of sports, especially football*) – склади часто застосовувались школярами для підбадьорювання гравців; *to zap* (*to shoot*) – спочатку *zap* використовувалося як вигук в коміксах для передачі в графічній формі звука космічної зброї; *to buzz* (*to phone*) – від імітації роботи телефонного зумера; *to pop* (*to flap, to clap*) – від імітації звуку відкорковування пробки; *to whee* (*to excite*) – від вигуку *whee*, що передає позитивні емоції, захоплення та широко використовується у неформальному реєстрі мовленнєвого спілкування; *itty bitty* (*small*) – від імітації звуків, що вимовляє маленька дитина; *boozu* (*drunk*) – від імітації звуків, що вимовляє сп'яніла людина; *to diddy-bop* (*American slang*) – йти легкою, ритмічною ногою, немов танцюючи.

Основою цієї групи фонологічних неологізмів є імітація звуків та звуконаслідування.

Окрему підгрупу фонологічних неологізмів складають нові слова на позначення понять, пов'язаних із негальною діяльністю та забороненими речовинами у суспільстві. Так, серед великої кількості ЛО синонімічного ряду концепту «марихуана» знаходимо «Bo», «Bo-bo», «Boom», «Dizz», «Hooch», «Sezz», «Sess», «Wooz», «Yeh»; «наркотик» – «B», «Boo-yah», «E», «G», «J», «La la», «Meow meow», «Sticky icky icky», «yaayo»; «бійка», «конфлікт» – «Boo boo», «bugaboo», «deep doo-doo», «doozy».

Особливе місце серед фонологічних новоутворень займає велика група сленгізмів, до якої належать вигуки, що надають експресивного забарвлення висловлюванню та використовуються для безпосередньої передачі почуттів: *yuk!*, *shiznet!* (*disgust*); *wow!* (*admiration*); *ouch!* (*a scream of pain*); *whoops!*, *squeeb!*, *erf!* (*embarrassment*); *bonk!*, *chyaa!*, *eesh!*, *flip mode!*, *oh my goshness!*, *shnikies!* (*different levels of surprise*); *bet!* *dude!* *shoots for real!*, *ah...ja!* (*accord*); *dig that!*, *cool!*, *score!*, *damm right!* (*approval*); *boo!* (*disapproval*); *badand* (*distrust*); *squish!*, *woochow!* (*excitement*); *woopy-woo!* (*happiness*); *yo!* (*ways to attract attention*); *phew!* (*relief*).

Такі неологізми є стійкими та мають найвищий рівень конотації новизни і можуть бути зараховані до «сильних неологізмів». Високий рівень новизни пояснюється незвичністю та свіжістю їх форм.

На думку В.Г. Гака [1], одиницею еволюції мови є зміна номінації, тобто співвідношення між тим, що означає, та тим, яке позначає. Відповідно, у вокабулярі неологізмів можна виокремити:

– власне неологізми (новизна форми поєднується із новизною змісту): iPod – торговельна марка портативних медіаплеєрів компанії Apple Inc., яку було випущено у продаж 2001 року; smartphone – топ-модель конкретного виробника на даний момент;

– трансномінації, які поєднують новизну форми слова зі значенням, яке раніше передавалось іншою формою: sudset – мильна опера; burned-out – дуже втомлений;

– семантичні інновації або переосмислення (нове значення позначається формою, що вже існувала у мові): mouse – маніпулятор «миша», sleep – знаходитись у режимі очікування.

Розподіл ЛЮ серед цих типів нерівномірний. Фонологічний спосіб утворення нових слів, до якого, зокрема, відносять чергування звуків та перенос наголосу в слові, – вважається малопродуктивним і наразі майже не використовується, переходячи до розряду історичних способів утворення неологізмів. Відповідно, на основі аналізу великої кількості неологізмів, можна сказати, що утворення нових слів засобами звуконаслідування та імітації можна віднести до продуктивних способів.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, в англійській мові за способом творення поряд із запозиченнями, семантичними та синтаксичними неологізмами особливу групу складають фонологічні «штучні» неологізми, що представляють собою поєднання оригінальних окремих звуків, основою яких є імітація звуків та звуконаслідування; нові конфігурації звуків, утворених шляхом складання із морфемами грецького або латинського походження; нові слова на позначення понять, пов'язаних із нелегальною діяльністю та забороненими речовинами у суспільстві; вигуки, що надають експресивного забарвлення висловлюванню та використовуються для безпосередньої передачі почуттів. Однак незважаючи на частоту вживання неологізмів даної групи, фонологічний спосіб утворення нових слів вважається малопродуктивним за винятком способу звуконаслідування та імітації, які можна віднести до продуктивних способів утворення нових слів в англійській мові.

Література:

1. Гак В. Г. К проблеме общих семантических законов / В. Г. Гак // *Общее и романское языкознание*. – М. : изд-во Моск. ун-та, 1972. – С. 144-160.
2. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка / В. И. Заботкина. – М. : Высшая школа, 1989. – 126 с.
3. Конопацька Я. О. Семантична неологія в сучасному французькому медіадискурсі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.05 «Романські мови» / Я. О. Конопацька. – К., 2005. – 33 с.
4. *Общее языкознание. Формы существования, функции, история языка* / [под ред. Б.А. Серебrenникова]. – М. : Издательство «Наука», 1970. – 597 с.